

IZ HISTORIJSKOG ARHIVA U VARAŽDINU

Rad u 1959. godini

I. Uspješna provedba regionalne organizacije arhivske službe

Uprava Historijskog arhiva u Varaždinu nastavila je i uspješno završila u 1959. godini svoja nastojanja oko provedbe organizacije arhivske službe na regionalnoj osnovi. Ustanova je pokrila u pogledu nadzora i prikupljanja arhivske predviđala odluka Savjeta za kulturu i nauku NR Hrvatske o mreži arhivskih ustanova u Hrvatskoj. Proces ostvarenja odvijao se je ovako: od 1954. godine unaprijed ova se ustanova, još kao Arhiv grada Varaždina, godimice upoznavala s arhivskom problematikom današnjeg svog područja, dolazeći u te krajeve sa svojim tematskim arhivskim izložbama, predavanjima, suradnjom u lokalnoj štampi, te pružanjem pomoći tamošnjim političko-društvenim organizacijama i kulturno-prosvjetnim ustanovama svojim elaboratima i davanjem naučne građe u prijepisu. Sve su te aktivnosti nastavljene i pošto je donesena Odluka o mreži arhivskih ustanova time što su povedeni razgovori i o provedbi organizacije arhivske službe regionalnog tipa. Tokom 1958. i početkom 1959. ovi su razgovori dobili i svoju pravnu formulaciju, tako da je najprije Narodni odbor u Varaždinu donio svoja rješenja o promjeni naziva ustanove — »Arhiv grada Varaždina« u »Historijski arhiv u Varaždinu«, a Savjet ustanove pak nadopune i izmjene »statuta« zbog nove organizacije Arhiva i proširenog teritorija djelatnosti. U osnovi je predviđeno osnivanje radilišta Historijskog arhiva u Varaždinu u sjedištima područnih kotareva pod nazivom »Arhivski sabirni centar u Čakovcu«, »u Varaždinu«, »u Koprivnici« i »u Krapini«. Svu teritorijalnu službu objedinjava vanjska arhivska služba centrale u Varaždinu, pod čijim se nadzorom i uputstvima odvija i sam rad u arhivskim sabirnim centrima oko preuzimanja i osnovnog sređivanja arhivske građe. Temelji se na popisu registratura područnih kotareva, čime je određen i prioritet preuzimanja registraturnog materijala preko pojedinih arhivskih sabirnih centara. Nakon tih dogovora i utanačenja su narodni odbori kotareva Čakovec, Koprivnica i Krapina donijeli niz svojih rješenja radi provedbe takve organizacije arhivske službe: rješenje o organizaciji arhivske službe svoga područja i financiranju Historijskog arhiva u Varaždinu kao izvršitelja te javne službe, rješenje o potvrdi Statuta Historijskog arhiva u Varaždinu, rješenje o potvrdi rješenja o sistematizaciji radnih mjesta Historijskog arhiva u Varaždinu i rješenje o izboru svoga predstavnika za člana Savjeta Historijskog arhiva u Varaždinu, kao organa društvenog upravljanja. Data su zatim od tih kotareva prva financijska sredstva. Historijski arhiv će godimice u buduće podnositi prijedlog udjela sredstava u svome budžetu za svaki kotar, čime će se ovoj ustanovi osigurati vršenje službe na njezinom području. Tako je ova nova teritorijalna organizacija arhivske službe krenula, a da je dobro krenula to će se vidjeti već malo niže kod iznošenja rada na prikupljanju i osnovnom sređivanju arhivske građe.

II. Arhivska vanjska služba i preuzimanje arhivske građe

Historijski arhiv u Varaždinu preuzima arhivsku građu, nakon provedbe takve organizacije svoje teritorijalne službe, komisijskim putem, a ona se slijeva u nadležne arhivske sabirne centre. U tim se radilištima nalazi prostorija za primanje registraturnog materijala, druga za popisivanje i osnovno sređivanje i najposlije spremišni prostor za odlaganje do povremene otpreme građe u centralna varaždinska spremišta Historijskog arhiva u Varaždinu radi daljeg sređivanja i

naučne obrade. U tim radilištima rade službenici Historijskog arhiva u Varaždinu, postavljeni od Savjeta i direktora Arhiva, sve tehničke poslove oko pružanja i osnovnog sređivanja. Upute im daju lica zadužena za vanjsku arhivsku službu.

Vanjska služba, na kojoj su radila 3 službenika uz svoje druge poslove, u 1959. godini izvršila posao evidentiranja registratura na teritoriji svih područnih kotareva vezano uz evidenciju koju je naredilo Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske. U toku je izrada kartoteke tih evidentiranih registratura. Evidentirano je u stvari 2.628 registratura, od kojih će samo najznačajnije ući u kartoteku.

Kod svih banaka je izvršeno škartiranje nepotrebnog materijala iz doba administrativnog upravljanja (karte, bonovi i sl.), a jednako još kod 6 drugih ustanova i privrednih organizacija. Obavljen je popis arhivalija u muzejima na području Historijskog arhiva u Varaždinu, a obideno je preko 200 registratura.

Preuzeta je ova arhivska građa:

1. Arhivski sabirni centar Varaždin

a) Osnovna škola Kneginec; b) Socijalistički savez radnog naroda — Kotarski odbor Varaždin; c) Kotarski sud Novi Marof; d) VI osnovna škola Varaždin; e) Arhiv porodice Varady (otkup).

2. Arhivski sabirni centar Koprivnica

a) Gradsko poglavarstvo Koprivnica.

3. Arhivski sabirni centar Krapina

a) Kotar Krapina 1897-1955; b) Kotar Donja Stubica 1860-1955; c) Kotar Klanjec 1922-1955; d) Kotar Zlatar 1945-1955; e) Kotar Pregrada 1946-1955; f) Općinsko poglavarstvo Krapina 1887-1952; g) Spisi kućnih zadruga Stubica 1860-1950; h) Kotarsko sindikalno vijeće Krapina 1944-1955; i) Mjesni narodni odbori, Lepajci, Mirkovec, Pačetina, Pustodol, Sekirišć i Začretje.

III Sređivanje i obrada arhivske građe

1. Arhivski sabirni centar Varaždin

a) Mjesni narodni odbori kotara Ludbreg 1945-1952, 69 kartona i 138 knjiga; b) Likvidirana poduzeća kotara Ludbreg 1947-1952, 4 poduzeća; c) Bolnica za TBC pluća Klenovnik 1924-1954, 159 kartona i 116 knjiga; d) Kotarski sud Novi Marof 1889-1948; e) Osnovna škola Kneginec 1858-1944, 58 kartona i 538 knjiga.

2. Arhivski sabirni centar Koprivnica

a) Likvidirana poduzeća Koprivnica 1947-1952, 24 poduzeća, 38 kartona i 28 knjiga; b) Udruženje zanatlija za grad i srez Koprivnica (Obrtnički zbor, Obrtnička komora) 1932-1950, kartona 41, knjiga 3; c) Gradsko poglavarstvo Koprivnica 1797-1940, kartona 1.226, knjiga 591, a radom se nastavlja.

3. Arhivski sabirni centar Krapina

a) Radi popisa grubo su sređeni svi preuzeti fondovi; b) Kotar Klanjec 1922-1955, 45 kartona, 18 svežanja i 22 knjige; c) Spisi kućnih zadruga kotara Stubica 1860-1950, 1.237 svežanja.

4. Centrala spremišta HAV-a

- a) Obrada arhiva sl. i kr. grada Varaždina: spisi latinski i hrvatski 1794—1796, — spisi njemački 1805-1810.
- b) Pregledano je 14 fondova radi utvrđivanja stanja dokumenata i njihove restauracije.
- c) Utvrđena je provenijencija primljenih dokumenata iz Muzeja radi ulaganja u fondove.
- d) Ispisivanje u čisto regesta spisa arhiva općine Varaždin (1760-1774), za koje vrijeme nema članaka.

IV Kulturno prosvjetna djelatnost

1. Suradnja sa školama i nastavom:

- a) Obavezna 3 društvena seminar Gimnazije obrađivala su u Arhivu historiju radničkog pokreta varaždinskog kraja na izvorima.
- b) Građa je davana nastavnicima u prijepisu.
- c) Više razreda je posjetilo Arhiv, posebno u »Tjednu arhiva«.

2. Arhivske tematske izložbe:

- a) »Historija Partije je historija revolucionarnog radničkog pokreta«.
- b) Tematska izložba »Ivan Kukuljević Sakcinski« -- povodom 70-godišnjice smrti. — Od Povijesnog muzeja Hrvatske JAZU-a posuđena je izabrana arhivska građa.
- c) Tematska izložba »Razvoj radničkog pokreta u Hrvatskoj 1895-1918«, Republičkog vijeća Saveza sindikata za Hrvatsku - izabrana je i mikro-filmovana arhivska građa.
- d) Izložba o Pošti u Kutini PTT Muzeja Zagreb — istražena i posuđena arhivska dokumentacija.

V Stručni i naučni rad

Službenici Historijskog arhiva u Varaždinu dosta su se angažirali na stručnom, a dijelom i na naučnom radu. Bilo je to ili za štampu, ili pružanje arhivske građe na upotrebu. Evo toga rada:

1. »Kratki historijat Bolnice za TBC pluća Novi Marof« za potrebe Sekretarijata za narodno zdravlje SIV-a.
2. »Kratki historijat Varaždinske bolnice« za potrebe Sekretarijata za narodno zdravlje SIV-a.
3. Građa o učešću žena u radničkom pokretu 1803-1941. — za Glavni odbor ženskih društava Hrvatske.
4. Građa za historiju radničkog pokreta 1895-1918. — za Republičko vijeće Saveza sindikata za Hrvatsku.
5. Kratki historijat Banskih dvora — za Klimatsko lječilište za inaktivnu tuberkulozu.
6. Građa za historiju radničko-sindikalnog pokreta tekstilnih radnika u Varaždinu 1904-1941. — za »Varteks«.

7. »Arhivske čitaonice i način korištenja arhivskom građom kod nas — članak za »Arhivist«.
8. Prilog historiji radničkog pokreta varaždinskog kraja 1875-1918. — štampan u časopisu »Naša Praksa«.
9. Izabrana dokumenta arhivske zbirke NOB arhiva u Varaždinu — štampano u »Arhivskom Vjesniku«.

VI Rad u Čitaonici

Godine 1959. radilo je u Čitaonici manje istraživača no što ih je to bilo ranijih godina — 11 njih. Inače je bilo 17 upita o građi, koji su ujedno molili i prijepise građe kao istraživači pojedinci. Bilo je ujedno 15 studenata koji su spremali svoje diplomske radnje.

VII Ostali rad

Mnogo je podataka ili dokumenata davano organima uprave, a još više sudovima. U Historijskom arhivu u Varaždinu je koncentrirana redakcija »Zbornika grada Varaždina«. Jednako se tu radi na naučnoj dokumentaciji valoriziranja spomenika kulture. Posebice na političko-duštveno ekonomskoj historiji grada i okolice.

Izrađen je elaborat o provedbi organizacije arhivske službe na regionalnom principu za Savjet za kulturu i nauku NR Hrvatske, a održan je i referat na istu temu na savjetovanju arhivskih radnika u Sl. Brodu.

Mirko Androić

ARHIV U OSIJEKU

Rad u 1958. godini

I Vanjska služba. Kao i kod ostalih Arhiva protekla je godina 1959. i za Arhiv u Osijeku u znaku ankete o registraciji registratura, koju je anketu trebalo provesti za sva četiri kotara arhivskog područja, za kotareve Osijek, Vinkovci, Našice i Virovitica. Anketa je uspješno provedena uz pomoć imenovanih kotarskih arhivskih povjerenika, od kojih su dvojica bili direktori muzeja, a jedan upravni službenik NOK, zatim gradskog povjerenika za grad Osijek (umirovljeni službenik). Za kotar Osijek proveo je anketu Arhiv sam.

Takva je akcija u svakom pogledu bila nadasve pozitivna. Došlo se ne samo do općeg pregleda registratura i ostataka arhiva na terenu, do kakvog pregleda inače ne bismo mogli doći, već i do pojačanog obilaska registratura. Što je još važnije, došlo se i do izravnog dodira s kotarskim i općinskim arhivskim povjerenicima i referentima, voditeljima registratura i njihovim rukovodstvima, te predstavnicima vlasti. O značenju arhiva i registratura i o provedbi anketiranja održano je na sastanku sazvanom od NO kotara Osijek predavanje svim tajnicima i predstavnicima općina kotara Osijek, a tri takva predavanja održana su i predstavnicima osječkih registratura. Slična su predavanja održana i u ostalim kotarima.

Provedeno anketiranje bilo bi od najveće važnosti sve da je ono bilo čisto kampanjsko, a kako je ono predviđeno kao osnov stalnoj evidenciji i brizi za arhivalije i registrature na terenu, do sada prepuštene sebi samima, odnosno stalnoj terenskoj službi, provedba ove ankete za naše je arhivstvo prekretnica u njegovu radu.